

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντίνος Θεοτόκης: *Η Τιμή και το Χρήμα*

(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 108-120)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ο Κ. Θεοτόκης θεωρείται ο βασικός εκπρόσωπος του κοινωνικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα¹. Για ποιους λόγους θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε “κοινωνικό” αυτό το έργο του Θεοτόκη;
2. Να σχολιάσετε το θέμα της κοινωνικής αδικίας και της άνιση κατανομής του πλούτου, όπως περιγράφεται στο κείμενο.
3. Για ποιους λόγους κατακρίνει ο Κ. Θεοτόκης το πολιτικό σύστημα της εποχής του; Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία αναφέρονται στο πεζογράφημα;
4. Να περιγράψετε την κοινωνία της Κέρκυρας των αρχών του αιώνα με στοιχεία του κειμένου.
5. Ποια στοιχεία του κειμένου θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν την τεχντροπία του Θεοτόκη νατουραλιστική - ρεαλιστική²;

¹ Σαχίνης Απ., *Το νεοελληνικό μυθιστόρημα*, εκδ. Εστία, Αθήνα 1997, σ. 192.

² Κατά τα τέλη του 19ου αιώνα ο ευρωπαϊκός ρεαλισμός είχε φθάσει στην κορύφωση και την εξάντληση των δυνατοτήτων του. Ο νατουραλισμός, ακραία έκφασή του, εισβάλλει με τις ανατρεπτικές του θεωρίες και οι νατουραλιστές συγγραφείς ρίχνουν το βάρος τους στην απεικόνιση της ζωής των φτωχών εργατικών τάξεων. Καρβέλης Τ., “Κωνσταντίνος Θεοτόκης - Κωνσταντίνος Χατζόπουλος. Συγκριτική επισκόπηση του έργου τους”, π. *Πόρφυρας*, τχ. 57-58, Απρίλης - Σεπτέμβριος 1991.

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποια είναι η σχέση του τίτλου με το περιεχόμενο της αφήγησης;
2. Ποιος είναι ο ρόλος των διαλογικών μερών του κειμένου;
3. Η ρεαλιστική απεικόνιση της πραγματικότητας αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της αφηγηματικής τεχνικής του Θεοτόκη. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα στοιχεία εκείνα που την προσδιορίζουν;
4. Να σχολιάσετε την ψυχογραφική ικανότητα του συγγραφέα στο αφήγημα αυτό και να περιγράψετε τη Ρήνη με βάση τα στοιχεία που δίνει γι' αυτήν το κείμενο.

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Σύμφωνα με μια άποψη η επωδός “*Ανάθεμά τα τάλαρα!*” “δυναμώνει την αίσθηση της πίκρας και της αδικίας”³. Να σχολιάσετε την άποψη αυτή με βάση το κείμενο.
2. Πιστεύετε ότι οι ήρωες του Θεοτόκη είναι τα μοιραία, ανεύθυνα θύματα ενός κοινωνικού συστήματος που βασίζεται στην αδικία ή έχουν, κατά τη γνώμη σας, και προσωπική ευθύνη;
3. Ποια δύναμη έχει το χρήμα στο εξεταζόμενο κείμενο; Πώς επηρεάζει τη σχέση του Αντρέα και της Ρήνης;
4. Η υπόληψη της τιμής και η αξία του χρήματος επηρεάζουν ιδιαίτερα την πλοκή του μυθιστορήματος και τη στάση των ηρώων. Να σχολιάσετε τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό και να εκφράσετε την προσωπική σας άποψη.
5. “*Και ξαναγοράζεις και την αγάπη;*” Να σχολιάσετε το χωρίο και να προσδιορίσετε το ρόλο που παίζει στην εξέλιξη των γεγονότων.
6. “*Τέλος ο πατέρας της είπε, σφίγγοντάς την στην αγκαλιά του: “Σ’ εδυστύχησε!”*” Ποιον εννοεί κατά τη γνώμη σας ο πατέρας της Ρήνης στο παραπάνω χωρίο;
7. Να σχολιάσετε το χαρακτήρα των βασικών ηρώων του αποσπάσματος.
8. Τι συμπεραίνουμε απ’ όσα συμβαίνουν στη Ρήνη για τη θέση της γυναίκας στην εποχή εκείνη;

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Δ. Χατζής: Μαργαρίτα Περδικάρη ⁴

Όταν οι Γερμανοί την τουφέκισαν, στις αρχές του καλοκαιριού του 1944, λίγο πριν την απελευθέρωση, η Μαργαρίτα δεν είχε πατήσει ακόμη τα είκοσι χρόνια της. Το λιγνό κορμί της βάσταξε μ' απίστευτη αντοχή όλες τις κακουχίες της φυλακής, το στόμα της έμεινε κλεισμένο σ' όλα τα μαρτύρια που μαθεύτηκε πως της κάνανε. Και στάθηκε μπροστά στο απόσπασμα χαμογελώντας το πικρό χαμόγελο των Περδικάρηδων. Αυτό το τελευταίο για το χαμόγελο το 'πε ο παπάς, που, με την απαραίτητη παρουσία του στις θανατικές εκτελέσεις, επικυρώνει, σ' όνομα του Καίσαρος, την απόδοση της ψυχής στο Θεό. Ο ίδιος είπε πως, όταν σήκωσαν τα ντουφέκια, η μικρή Μαργαρίτα κούνησε το χέρι της κ' είπε ένα ακατανόητο καληνύχτα, μάλιστα δεν είπε καληνύχτα, είπε ακριβώς - "καληνύχτα ντε..."

Ήταν η πρώτη γυναίκα στη δική μας πόλη που πέθαινε με τέτοιο τρόπο. Ως τα τότε οι γυναίκες εκεί ξέρανε μόνο να πεθαίνουν αμίλητες στο κρεβάτι ή το στρώμα τους απ' αρρώστιες κι από γεράματα, πεθαίνανε πάνω στη γέννα ή τη λεχωνιά τους, από το μαράζι της φτώχειας, της κακής παντριάς ή της ξενιτιάς των αντρών τους και των παιδιών τους - τέτοια πράγματα π'ο καθένας τα βρίσκει πολύ φυσικά. Αν πεις και για τις γυναίκες των Περδικάρηδων από το δικό τους το σόι, οι γυναίκες των Περδικάρηδων πέθαιναν από γεροντοχτικιά, από κρίσεις νευρικές και καρδιακές -γεροντοκόρες το πλείστον. Τελευταία στο σόι τους η Μαργαρίτα πέθανε κι αυτή ανυμέναια".

Η στάση της Μαργαρίτας Περδικάρη απέναντι στη ζωή διαφέρει από τη συνηθισμένη στάση των γυναικών που την περιέβαλλαν στο οικογενειακό και κοινωνικό της περιβάλλον. Η Ρήνη στο εξεταζόμενο κείμενο διαφέρει πολύ από τις άλλες γυναίκες προβάλλοντας ένα ριζοσπαστικό πρότυπο για την εποχή της. Να συγκρίνετε τις δύο γυναίκες.

³ Σαχίνης Απ., ό.π., σ. 198.

⁴ Χατζής Δημ., *Το τέλος της μικρής μας πόλης*, διηγήματα, εκδ. Ζώδιο, σ. 208.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Να περιγράψετε τα δύο γυναικεία πρότυπα που προβάλλονται μέσα από την αφήγηση.
2. Ποια είναι η δύναμη που κυριαρχεί στο αφήγημα και πώς ρυθμίζει τη συμπεριφορά των ηρώων;
3. Πιστεύετε ότι ο Θεοτόκης κατάφερε να ρίξει φως στις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν κατά την εποχή που έγραψε το μυθιστόρημά του;
4. Ποιος αναδείχθηκε νικητής σ' αυτή την πάλη με τη δύναμη του χρήματος και τις δυσάρεστες κοινωνικές συνθήκες⁵;
5. Πώς κρίνετε τη στάση του Αντρέα στο απόσπασμα;

⁵ Η ανεξαρτησία και η ελευθερία είναι ο πραγματικός νικητής και εκφράζεται στο κείμενο από τη Ρήγη.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία
(45 λεπτά περίπου)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΤΑΞΗ: ΤΜΗΜΑ:

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Κωνσταντίνος Θεοτόκης: Η Τιμή και το Χρήμα

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Να σχολιάσετε τη στάση της Ρήνης στο κείμενο.

.....
.....

Μονάδες 5

2. Πώς επηρεάζει η αξία του χρήματος τη συμπεριφορά της σιόρας - Επιστήμης;

.....
.....

Μονάδες 5

3. Πώς συνδέεται η αξία της τιμής με το κείμενο;

.....
.....

Μονάδες 5

4. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα κυριότερα εμπόδια στην αγάπη της Ρήνης και του Αντρέα;

.....
.....

Μονάδες 5